Igra u predškolskoj dobi

Brodarac, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:079616

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

BARBARA BRODARAC

ZAVRŠNI RAD

IGRA U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Petrinja, rujan 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Barbara Brodarac**

TEMA ZAVRŠNOG RADA: **IGRA U PREDŠKOLSKOJ DOBI**

MENTOR: **PROF. DR. SC. IVAN PRSKALO**

Petrinja, rujan 2017.

S A D R Ž A J

SADRŽAJ..... 1

Sažetak 3

Summary.....4

1. UVOD.....5
2. IGRA.....6

2.1. Karakteristike igre.....6

2.2. Spoznajna razina igre.....7

2.3. Društvena razina igre.....9

2.4. Kako pravilno odabrati igru.....10

3. RAZVOJ DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI.....11

3.1. Razvoj motorike 13

3.2. Razvoj spoznaje 15

3.3. Razvoj govora 17

3.4. Emocionalni i socijalni razvoj 19

3.5. Razvoj igre 24

3.6. Razvoj likovnih sposobnosti 24

3.7. Razvoj glazbenih sposobnosti 26

4. IGRE U PREDŠKOLSKOJ DOBI.....27

4.1. Igre građenja 28

4.2. Igre pretvaranja 29

4.3. Natjecateljske i društvene igre 30

4.4. Igre s pravilima 30

5. ZAKLJUČAK.....31

LITERATURA..... 32

Kratka biografska bilješka.....33

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjava o javnoj objavi rada

SAŽETAK

IGRA U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Igra je temeljna aktivnost svakog djeteta. Osim što je glavno sredstvo zabave, ona ima i svojih puno važnijih uloga već od samog početka djetetova života. Možemo ju sagledavati kroz spoznajnu i društvenu razinu. Kroz igru dijete upoznaje svijet koji ga okružuje, ali prvenstveno, igra doprinosi djetetovu razvoju u svim područjima. Djetetov razvoj pratimo kroz razvoj motorike, razvoj spoznaje, razvoj govora, emocionalni i socijalni razvoj, razvoj igre, razvoj likovnih te razvoj glazbenih sposobnosti. Važno je naglasiti da su sva područja razvoja jednako bitna, te na njih, osim bioloških nasljednih čimbenika, uvelike utječe i djetetova okolina, prvenstveno roditelji i odgajatelji. Kroz razne igre građenja, igre pretvaranja, natjecateljske, društvene igre i igre s pravilima koje su primjerene dobi, stupnju razvoja i interesu djece, razvija se i raste djetetov stupanj razvoja, njegova kreativnost, spretnost, preciznost te mnoge druge sposobnosti. Kroz igru dijete postaje svjesno sama sebe, ali i svoje okoline. Tokom igre dijete iskušava i testira vlastite sposobnosti, ponavljajući ih, ono usavršava postojeće i uči nove. Veliku ulogu u djetetovu razvoju imaju roditelji ili odgojitelji koji moraju djetetu osigurati dovoljno vremena za igru, adekvatno opremljene prostore i igračke koje će povoljno utjecati na djetetov razvoj. U djetetovu igru i odrasli moraju biti aktivno uključeni, poticati ga i podržavati u njegovoj kreativnosti, a nikako ne sputavati. Sve navedeno pridonjeti će pravilnom razvoju i djetetu omogućiti da se razvije u motorički spretnu i sposobnu, socioemocionalno kompetentnu i društvenu osobu koja će napredovanje svojih sposobnosti nastaviti i dalje kroz život.

KLJUČNE RIJEČI: Igra, dijete, razvoj, kompetencija, roditelji, odgajatelj

SUMMARY

PLAY IN PRESCHOOL AGE

Play is a basic activity of every child. Besides being the mail source of entertainment, it has many more important roles since the very beginning of a child's life. We can look at it through cognitive and social level. Through play, a child meets the world surrounding them, but primarily, it contributes to a child's development in all areas. Child's development is monitored through motor development, cognitive development, speech development, emotional and social development, play development, artistic and musical development. It is important to stress that every area is equally important. Besides biological hereditary factors, these areas are influenced by a child's surrounding, primarily parents and educators. Through various building games, pretending games, competitive, social games and games with rules that are appropriate for their age, development level and children's interests, what is developed is the following - their development level, creativity, skillfulness, precision and many other abilities. Through play, a child becomes aware of themselves, but also of their surroundings. During play time, a child tries and tests their abilities, and by repeating them, the child improves the existing ones and learns new ones. Parents and educators have a major role in a child's development and they have to ensure that the child has enough time for play, a well-equipped space and toys that will influence their lives favourably. Adults have to be actively involved in a child's play, they have to encourage them and support them in their creativity, and not hold them back. All of the above mentioned will contribute to appropriate development and it will enable the child to develop into a motor skillful and capable, socioemotional competent and social person that will continue to improve their abilities throughout their lives.

KEY WORDS: Play, child, development, competence, parents, educators

1. UVOD

Igra je prisutna u djetetovom životu još od njegovih samih početaka, kad mu majčin glas, dodir ili osmijeh pružaju osjećaj zadovoljstva i pridonose razvoju emocionalne privrženosti. Spontana je i dobrovoljna, zabavna, ali što je još važnije, za djetetov razvoj veoma korisna.

Kroz igru dijete otkriva sebe, ali i svijet oko sebe. Uči o svemu, o stvarima koje ga okružuju. Igrom dijete uči o socijalizaciji, prihvaća interakciju s ljudima oko sebe, razvija svoju emocionalnost, empatiju i kroz igru uči riješiti međusobne konflikte nastale u njegovoj interakciji s okolinom. U djetetu se kroz igru stvara potreba za suradnjom i komunikacijom s ostalima, što utječe i na razvoj govora i komunikacijskih sposobnosti.

Igrom se također razvija i djetetova kreativnost i mašta, ali i potiće njegov intelektualni razvoj, budući da se kroz razne igre razvija pamćenje, sposobnost koncentracije i sposobnost pažnje.

Vrlo važno je i spomenuti kako je tjelesna aktivnost jedan od važnih elemenata igre. Kroz igru dijete iskušava vlastite sposobnosti i mogućnosti pokreta, razvija svoje motoričke vještine te one pokrete koji su u početku neusmjereni i neodređeni kasnije zamjenjuje organiziranim i preciznim pokretima i reakcijama, što je uvelike važno za djetetov daljnji tjelesni razvoj.

Kroz igru dijete stvara svoj vlastiti svijet, svijet u kojem ono igra glavnu ulogu i na tren preuzima ulogu odraslog. Na roditeljima je da omoguće djeci bezbrižnu igru koju će nadzirati, ali pritom se ne miješati u nju i ne nametati neke vlastite smjerove igre. Dječju igru potrebno je poticati, a ne sputavati, jer se time sputava i sam razvoj djeteta.

2. IGRA

Kroz čitavo djetinjstvo igra čini temeljnu aktivnost djeteta. Dječju igru ne možemo gledati tek kao obično zadovoljstvo i dječju zabavu, budući da se dijete igrajući razvija, kako socijalno, tako i emocionalno, tjelesno i spoznajno.

Dijete se kroz igru afirmira, stječe nove spoznaje o sebi i svijetu oko sebe, rješava razne napetosti i konflikte do kojih dolazi u interakciji s vršnjacima te zadovoljava dječje potrebe da se osjeća odraslim.

Svako dijete je zasebna osoba koja pokazuje interes za određene igre, stoga ne možemo očekivati da će svaka igra biti prihvatljiva i zanimljiva svoj djeci. Upravo iz tog razloga je potrebno svakom djetetu pristupiti individualno, omogućiti mu dovoljno složenu i bogatu igru za koju je zainteresirano te promatrajući njegovu igru učiti o djetetu i spoznati stupanj njegova razvoja.

2.1. Karakteristike igre

„ Karakteristike igre:

- Igra je slobodna i spontana aktivnost djeteta.
- Igra ne obuhvaća dostizanje nekog specifičnog cilja jer je sam proces igre važniji od rezultata.
- Tijek igre i njezin ishod su uvijek neizvjesni.
- Igra je sažeto i skraćeno ponašanje (npr. djevojčica kaže da ide kupiti kruh, napravi dva koraka, vrati se i kupila ga je).
- Propisana je, u smislu prihvaćanja međusobnih dogovora i pravila koji vrijede do trenutka kad se uvode i vrednuju nove zakonitosti.
- Igru karakterizira divergentnost, odnosno ponašanje organizirano na nov i neobičan način, gdje sve može biti i naopačke. Kod divergentnog mišljenja ne postoji nešto "što ne valja", svaka komponenta igre je prihvatljiva.
- Igra je fiktivna u odnosu na stvarni svijet.“ [1]

[1] Pribela-Hodap, S.: Dječja igra, Portal „Roda“ (05.09.2017.), URL

2.2. Spoznajna razina igre

Igru predškolskog djeteta možemo opažati s obzirom na spoznajnu razinu igre. Razlikujemo funkcionalnu, konstruktivnu igru, igru pretvatanja i igru s pravilima.

Funkcionalna igra označava igru u kojoj dijete koristi, isprobava te razvija svoje sposobnosti. Javlja se još u najranijoj dobi između 1. i 3. mjeseca djetetova života. Dijete na početku koristi samo vlastito tijelo (npr. igra se prstićima), a kasnije se zabavlja pokretima, skakutanjima, puzanjem. Također se javljaju igre glasovima, slogovima i riječima. Kroz funkcionalnu igru dijete uči o sebi i svijetu koji ga okružuje, uči se kontrolirati vlastite pokrete te razvija osjetila, motoriku, ravnotežu i koordinaciju.

Slika 1: Funkcionalna igra

Konstruktivna igra je igra u kojoj se dijete koristi raznim predmetima u namjeri da nešto stvori. Složenost tvorevine ovisi o spoznajnoj razini djeteta. Iako je to vrsta igre u kojoj dijete samostalno gradi vlastite predmete, poželjno je da se i odrasli ponekad uključe u zajedničko stvaranje s djetetom. U tu vrstu igre spadaju igre s plastelinom, perlicama, kolažom, Lego kockama ili igre rezanja i ljepljenja različitih materijala. Konstruktivna igra veoma doprinosi i razvoju dječje kreativnosti.

Slika 2: Konstruktivna igra

Igra pretvaranja je suradnička igra u kojoj djeca uz pomoć predmeta koji su simbol za nešto njima zamišljeno, zamišljaju i svoje i tuđe emocije u različitim izmišljenim odnosima i scenarijima. Tom igrom pozitivno se djeluje na razvoj djetetove društvenosti, kreativnosti, ali i razvijanju vještina rješavanja nastalih problema u interakciji s drugima, odnosno socijalizacije. Važno je roditeljsko poticanje igre, a nikako sputavanje ili uvjeravanje u nemogućnost ostvarivanja određenih dječjih zamišljenih scenarija. Kroz igru djeca često izražavaju i svoje osjećaje, pa je važno pratiti igru i iz nje učiti o djeci.

Slika 3: Igra pretvaranja

Igre s pravilima su igre koje djeca igraju po unaprijed utvrđenim poznatim pravilima, poput skrivača, graničara, šaha i slično. Djeca tako shvaćaju da i kroz život postoje određena pravila kojih se moramo pridržavati i kako svako kršenje utvrđenih pravila za sobom nosi određene posljedice, pobjedu ili poraz. Takve igre, osim natjecateljske u kojima se susrećemo s uspjehom i neuspjehom, mogu biti i kooperativne, gdje se djeca uče i timskom radu i suradnji s drugima, pomaganju i dijeljenju.

Slika 4: Igre s pravilima

2.3. Društvena razina igre

Igru predškolskog djeteta možemo opažati i kroz društvnenu razinu igre. Društvena razina igre razlikuje promatranje, samostalnu igru, usporednu igru, usporedno-svjesnu igru, jednostavnu socijalnu ili povezujuću igru, komplementarnu i uzajamnu igru te suradničku igru.

Promatranje označava situaciju u kojoj dijete promatra drugu djece kako se igraju, ali bez uključivanja u igru. Dijete kao aktivni promatrač može razgovarati s djecom koja se igraju, postavljati im pitanja ili davati savjete, ali ne ulazi u igru. Promatra određenu grupu koja mu je od interesa.

Samostalna igra označava samostalno i nezavisno igranje u kojoj dijete koristi različite igračke od djece u blizini i tokom igre im se ne pokušava približiti.

Usporedna igra je vrsta igre u kojoj se djeca igraju u neposrednoj blizini, jedno pokraj drugoga, istim ili sličnim materijalima, ali bez suradnje. Naizgled se igraju zajedno, ali svako dijete je usmjereno na svoju aktivnost. Primjer takve igre je igra u pješćaniku u kojoj su svi zajedno na istom mjestu i igraju se istim materijalom (pijeskom), ali svatko od djece gradi nešto svoje.

Usporedno svjesna igra je igra u kojoj djeca priznaju prisutnost drugog djeteta, uspostavljajući kontakt očima. Ta igra dobiva neke socijalne karakteristike, ali još nedovoljne za ostvarivanje zajedničke igre.

Jednostavna socijalna ili povezujuća igra je igra u kojoj dolazi do kontakta među djecom bilo razgovorom, smješkanjem ili razmjenom igračaka. Djeca se ponašaju u skladu s vlastitim željama, pokazuju interes za suradnjom s drugom djecom, a ne samo za samostalnim aktivnostima.

Komplementarna i uzajamna igra je vrsta socijalne aktivne igre u kojoj dijete „daje i uzima“. (npr. ulovi me – ulovit ću te...). U toj igri koja postaje aktivnija dijete oponaša drugoga, mijenja redoslijed akcije i slično.

Suradnička igra je igra u kojoj su postupci djece usklađeni, a surađuju radi postizanja nekog cilja ili radi obavljanja određene zajedničke aktivnosti. Jedan od složenijih oblika ove igre je igra pretvaranja (simbolička igra „kao da“) u kojoj djeca preuzimaju većinom uloge odraslih. Djeca koja u ranijoj dobi započnu ovakvim oblikom igre obično su opuštenija, društvenija, više prosocijalno usmjerena te manje agresivna. Dužina aktivnosti i trajanja igre ovisi o dobi i stupnju razvoja djeteta.

2.4. Kako pravilno odabrati igru

Pri izboru igre važno je paziti na dob djece, interese, spol ili osobne sklonosti djeteta. Iako se djeca kroz sve vrste igre zabavljaju i uče, jasno je kako neće svakom djetetu iste dobi jednake igre biti zanimljive i poželjne. Ukoliko se odrasli uključe u igru, imati će priliku više spoznati o interesima i stupnju razvoju djeteta, ali i pružiti djetetu posebno zadovoljstvo koje će tada imati priliku tokom igre učiti i od odraslih. Važno je djetetu omogućiti vrijeme, prostor i primjerene igračke za igru uz pomoć kojih će ono moći istraživati, dolaziti do novih spoznaja i zabavljati se istovremeno.

Igračke se ne smiju birati prema popularnosti ili ljepoti, već po njihovoj korisnosti u razvoju djeteta. Tako je primjerice lopta jedna od najpopularnijih igračaka predškolskog uzrasta, koja uvelike doprinosi motoričkim sposobnostima djeteta i stvara u njemu potrebu za kretanjem. Plišane igračke doprinose osjećaju ugode i sigurnosti, dok razne konstruktivne igračke doprinose razvoju istraživalačkih sposobnosti i jača potrebu za stvaranjem, konstruiranjem nečeg novog i jedinstvenog. Lutke raznih oblika koje djevojčice imaju običaj oblačiti izvrsne su za poticaj i razvoj kreativnosti, baš kao i razne bojice, kolaži i ostala likovna pomagala. Ono što dijete ne može izraziti riječima, bilo kreativno ili emocionalno, dijete izražava kroz takve igre. Važnu ulogu zauzimaju i slikovnice i knjige koje uz razvoj komunikacije i govora, kao i mašte, potiću dijete i na učenje čitanja i pisanja.

Na kraju je bitno još jednom naglasiti kako je veoma važno da roditelj ili odgajatelj znaju procjeniti interese i stupanj razvoja djece, kako bi im mogli ponuditi pravilnu igru ili igračku, što će moći jedino ako su svakodnevno uključeni u djetetovu igru i praćenje njegova razvoja.

3. RAZVOJ DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI

Razvoj djeteta podrazumijeva niz promjena i napredaka u njegovim osobinama, sposobnostima i ponašanju. Dijete postaje spretnije, veće, društvenije, prilagodljivije. Na razvoj utječu nasljedni (biološki, genetski) i okolinski (učenje i odgoj) utjecaji i ovisi o razvoju neuroloških struktura (mozak, živci).

Pravilan rad s djecom predškolske dobi podrazumijeva rad u skladu s karakteristikama njihova rasta i razvoja. Zbog toga je važno poznavati osnovne karakteristike čovjekova rasta i razvoja, tj. razvojne osobine djece predškolske dobi. Iako su razvojne karakteristike jednake, potrebno je individualno raditi sa svakim djetetom, budući da je svako dijete zasebna jedinka sa vlastitim osobnostima i sposobnostima.

Slika 5: Rast i razvoj djeteta

„ Danas na dijete gledamo kao na cjelovito biće, a na njegov razvoj kao složenu pojavu koja je više nego zbroj pojedinih aspekata razvoja. Takav pristup koji nazivamo holistički postavlja sljedeće principe:

- Razvoj počinje prije rođenja
- Razvoj ima više međusobno povezanih dimenzija (To uključuje tjelesni, spoznajni, emocionalni i socijalni razvoj koji utječu jedan na drugi i razvijaju se usporedno. Stoga svaka razvojna intervencija utječe na sva područja razvoja.)
- Razvoj se odvija predvidljivim koracima i učenje se pojavljuje u prepoznatljivim sekvencama unutar kojih postoji veliki individualni varijabilitet u brzini razvoja i stilu učenja djeteta
- Razvoj i učenje se pojavljuju kao rezultat djetetove interakcije s ljudima i predmetima iz okoline
- Dijete je aktivni nositelj vlastitog razvoja.“ (Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004., str. 13)

Kroz djetinjstvo razvoj djeteta se odvija dinamično i brzo i svi utjecaji iz najranijeg djetinjstva utječu na kasniji razvoj djeteta. Važno je djetetu pružiti optimalne uvjete razvoja, od materijalnih stvari koje ga okružuju, do njegove socijalne okoline koja ga svojom prisutnošću, podrškom i postupcima potiće na razvoj.

Razvojna doba možemo podijeliti na:

„ Rano djetinjstvo: od rođenja do 3 godine

- od 1. do 4. tjedan – doba novorođenčeta
- od 5. tjedna do 10. mjeseca – faza dojenja
- od 10. do 15. mjeseca – faza puzanja i početnog hodanja
- od 15. do 24. mjeseca – srednje doba ranog djetinjstva
- od 2. do 3. godine – starije doba ranog djetinjstva

Predškolsko doba: od 3. do 6. ili 7. godine

- od 3. do 4. godine – mlađe predškolsko doba
- od 4. do 5. godine – srednje predškolsko doba
- od 5. do 6. ili 7. godine – starije predškolsko doba“

(Findak, 1995., str. 18)

Budući da se sva djeca niti ne rode jednako velika, logično je da ne možemo očekivati niti da će rast i razvoj kod svakog djeteta teći jednakomjerno. Ono što je svakako korisno za djecu u razvoju, uz pravilnu ishranu i dovoljno sna je i što više kretanja, odnosno provođenje raznih tjelesnih aktivnosti, posebice na otvorenom.
Opće karakteristike djetetova razvoja vidljive su kroz:

- razvoj motorike
- razvoj spoznaje
- razvoj govora
- emocionalni i socijalni razvoj
- razvoj igre
- razvoj likovnih sposobnosti
- razvoj glazbenih sposobnosti

3.1. Razvoj motorike

Razvoj motorike odražava se kroz djetetovu veću sposobnost da skladnije i svrhovitije koristi vlastito tijelo za kretanje i baratanje predmetima. Razvoj motorike vidljiv je kroz usavršavanje držanja tjela (posturalna kontrola), kretanje (lokomocija) i baratanje predmetima (manipulacija).

Na samom početku djetetova života javljaju se refleksni i stereotipni pokreti. Refleksni pokreti se javljaju kao reakcija na podržaje poput kašljanja, zijevanja, žmirkanja, dok su stereotipni pokreti oni pokreti koji nisu izazvani podražajem niti imaju svrhu, poput mahanja, ljuljanja djeteta i slično. Tek oko 4. mjeseca djetetova života te pokrete zamjenjuju voljni pokreti koji nastaju i razvojem središnjeg živčanog sustava. Voljni pokreti kreću s kontrolom glave i vrata pa postupno napreduju do voljnih pokreta rukama i nogama.

Najranije motoričke aktivnosti čine temelj za razvoj osnovnih pokreta i prirodnih oblika kretanja koji se javljaju od 2. do 7. godine. Osnovni temeljni pokreti poput kretanja, održavanja ravnoteže i baratanja predmetima su temelj motoričkih vještina i temelj za kasnije sportske vještine.

Osnovne motoričke sposobnosti čiji razvoj pratimo kroz predškolsku dob su ravnoteža, koordinacija, snaga, brzina, gipkost, preciznost i izdržljivost.

Ravnoteža je sposobnost održavanja tijela u izbalansiranom položaju i djelomično se na nju može utjecati vježbanjem. Razlikujemo statičku ravnotežu u fazi mirovanja tijela, dinamičku u stanju kretanja tijela i balansiranje predmetima.

Koordinacija se odnosi na spretnost i usklađenost pokreta čitavog tijela, a ovisi o neurološkim strukturama i nasljednim faktorima.

Snaga se odražava u mišićnoj sili koja pokreće tijelo ili predmet. Razvija se vježbanjem i povezana je s ostalim motoričkim sposobnostima.

Brzina se odražava u brzom izvođenju motoričkih zadataka, bilo da se radi o brzom trčanju, lupkanju rukom ili kretanju s promjenama pravca.

Gipkost ili pokretjivost je sposobnost izvođenja pokreta s velikom amplitudom koja ovisi o elastičnosti mišića i ligamenata, kao i o pokretljivosti zglobova.

Preciznost je sposobnost izvođenja točno usmjerneih i doziranih pokreta, a ovisi o perceptivnoj kontroli mišićne aktivnosti te procjeni vremena i udaljenosti. Također ovisi i o emocionalnom stanju jer je za precizne i točne pokrete potrebna smirenost.

Izdržljivost je sposobnost dužeg izvođenja određenih aktivnosti s nesmanjenim intenzitetom, a vezana je uz stanje krvožilnog i respiratornog sustava. Ovisi i o motivaciji.

U djetetovu izvođenju pokreta vidljiva je razvijenost pojedinih i sveukupnih motoričkih sposobnosti. Što više se dijete kreće i vježba, to će više razviti svoje motoričke sposobnosti. Razvoj motorike je vrlo važna motivacija za djetetovo kretanje i bavljenje tjelesnom aktivnošću. Zbog toga je u toj fazi važna uloga odraslih i vršnjaka koji potiću i uključuju dijete u razne aktivnosti.

Slika 6: Pomagala u razvoju motoričkih sposobnosti

3.2. Razvoj spoznaje

Spoznajni ili kognitivni razvoj odnosi se na mentalne procese kojima dijete pokušava razumjeti i shvatiti svijet oko sebe, te ga prilgoditi sebi. Dva glavna procesa unutar ovog razvoja su razvijanje unutarnjih zamjena (simbola) za osobe i predmete te postupno razvijanje misaonih operacija (usporedbe, baratanje zamjenama za stvarnost...). Sve složenije zamjene za stvarnost i misaone operacije govore o napretku u djetetovom spoznajnom razvoju. Iskustvom koje dijete stječe u aktivnoj interakciji s okolinom kao i osiguravanjem uvjeta za razvoj od strane odraslih, zbiva se i spoznajni razvoj.

Prema Piagetu razlikujemo 4 razvojna razdoblja: senzomotorno razdoblje, predoperacijsko razdoblje, period konkretnih operacija i period formalnih operacija. Senzomotorno razdoblje koje traje do druge godine djetetova života odnosi se na mogućnost jednostavnog spoznavanja okoline. U tom razdoblju dijete još ne razlikuje sebe od okoline. U 1. podstupnju senzomotornog razvoja koje traje do 1. mjeseca djetetova života susrećemo reflekse, ali i složenija ponašanja poput plakanja ili sisanja.

U 2. podstupnju senzomotoričkog razvoja koje traje od 1. do 4. mjeseca djetetova života razvijaju se sheme, tj. uvježbani sklopovi ponašanja pomoću kojih dijete djeluje, a ispočetka neovisne sheme kasnije se usklađuju u veće cjeline, dok se pojedinačne usavršavaju. U 3. podstupnju senzomotornog razvoja koji traje od 4. do 8. mjeseca djetetova života javljaju se postupci otkrivanja, kada dijete pokazuje interes za svoju okolinu i otkriva postupke kojima čini nešto zanimljivo te ih ponavlja. U 4. podstupnju senzomotornog razvoja koje traje od 8. do 12. mjeseca djetetova života javlja se namjerno ponašanje kojem dijete želi ostvariti opaženi i željeni cilj. U 5. podstupnju senzomotornog razvoja koji traje od 12. do 18. mjeseca djetetova života dijete otkriva nova sredstva za ostvarivanje ciljeva, istražuje okolinu i eksperimentira promatrajući nove učinke. U 6. podstupnju senzomotornog razvoja koje traje od 18. do 24. mjeseca dijete počinje oponašati radnje koje je zapamtilo što mu omogućuje mentalno predočavanje. To predstavlja kraj senzomotoričkog razdoblja u kojem prevladava neposredno baratanje okolinom.

Predoperacijsko razdoblje traje od 2. do 6. godine djetetova života. Dijete sve složenije koristi simbole kako bi spoznajno reprezentiralo svijet oko sebe, koristi riječi i brojeve, a akcije se više ne moraju izvoditi tjelesno već uporabom unutrašnjih simbola, tj. mentalno. Tri bitne karakteristike ovog razdoblja su egocentrizam u čijem ranijem obliku dijete sebe ne diferencira od okoline, ali postupno spoznaje granicu između njega i okoline, dok se u kasnijem obliku razlikuje od nje, ali ne može razumjeti i spoznati tuđe stajalište; centracija u kojoj je dijete nesposobno usredotočiti se na nekoliko svojstava predmeta istodobno jer je centrirano samo na jedno svojtvo; te nemogućnost konzervacije u kojoj dijete ne shvaća primjerice da se broj bombona neće povećati ukoliko se oni stave na veću udaljenost ili da se količina tekućine neće promijeniti ukoliko se prelije iz visoke u nisku čašu. Javlja se i ireverzibilnost mišljenja, odnosno nesposobnost djeteta da se u mišljenju vraća koracima unatrag (npr. gledajući napuhivanje balona da zamisli ispuhivanje istog). Navedena ograničenja dječjeg mišljenja onemogućuju djetetu u tom razdoblju zrelo i logično mišljenje. Ograničena su na ono što vide i percepcijom predmeta, što se mijenja i prevladava u sljedećem periodu.

Period konkretnih operacija traje od djetetove 6. do 11. godine života. U tom razdoblju ono prevladava sva ograničenja prethodnog perioda, a mentalne operacije mu omogućuju logička rješavanja problema s konkretnim objektima.

Period formalnih operacija koji dolazi nakon 11. godine je period mentalnih operacija višeg stupnja te mu omogućava logičko i apstraktno mišljenje.

Iz perioda u period raste djetetova spoznaja, i pojavom novih kompetencija prevladavaju se ranija ograničenja. Dijete kreira svoja znanja neposrednim kontaktom s okolinom koju istražuje i time razvija svoje sposobnosti. Odrasli imaju veoma važnu ulogu u poticanju djetetova spoznajna razvoja, pružajući djetetu mogućnost za sigurnim istraživanjem svijeta oko sebe, ali i pružajući mogućnost za većom razinom mogućeg razvoja, budući da dijete u interakciji s odraslom osobom može puno toga više učiniti nego samostalno, te time i više napredovati.

3.3. Razvoj govora

Govor je aktivnost koja omogućava čovjeku da pomoću sustava znakova i simbola, pomoću riječi, izražava svoje mišljenje, stječe nova znanja i komunicira s okolinom. Samim rođenjem dijete već ima urođene predispozicije za razvoj govora, a od 18. do 24. mjeseca javljaju se djetetove prve riječi. U razdoblju u kojem se počinje razvijati dječji govor važno je djetetu osigurati stimulativnu okolinu koja će ga poticati na razvoj i napredovanje.

Razvoj govora pratimo kroz:

- Glasovni (fonološki) razvoj
- Rječnički (značenjski/semantički) razvoj
- Razvoj gramatike
- Komunikacijski (pragmatički) razvoj
- Razvoj znanja o govoru (metalingvistička svijest)
-

Govorni razvoj pratimo kroz dva osnovna razdoblja, predverbano i verbalno. Predverbalno razdoblje traje od rođenja do prve smislene riječi, a verbalno od prve verbalne riječi do automatizacije govora pa nadalje.

Predverbalno razdoblje stvara temelje i preduvjete za kasniji razvoj govora. U prva dva mjeseca dijete se glasa krikom ili plačem. To je spontano glasanje koje je odraz fiziološkog stanja djeteta. U toj fazi djetetovi zvukovi nisu komunikacijski usmjereni, ali majka vrlo brzo počinje razlikovati vrste plača i izraze djeteta, a time se stvara emotivna komunikacija koja je temelj za daljni razvoj komunikacije. Tijekom drugom mjeseca javlja se gukanje kao izraz djetetove komunikacije s okolinom. Gukanje je simbol ugode i razvija se u interakciji s okolinom. Za razvoj govora važan je i sluh pomoću kojeg dijete uči stjecati kontrolu nad intenzitetom, visinom glasa i izgovorom. U razdoblju od 6 mjeseci kreće faza slogovanja u kojoj dijete oponaša zvukove iz okoline, a nakon 9. do 10. mjeseca prestaju ponavljanja slogova te se javljaju kombinacije glasova koje okolina najčešće tumači kao djetetove prve riječi.

Prvim riječima započinje verbalno razdoblje . Broj riječi koje djete govori je mali i to su uglavnom dvosložne imenice, a s vremenom se on širi i repertoar postaje kompliciraniji. Kasnije se javljaju slaganja rečenica, od jednostavnih ka složenijima, kao i savladavanje gramatike. Kako se razvija djetetova sposobnost komunikacije s odraslima, dijete shvaća kako govorom može i osmišljavati priče i time razvija svoju kreativnost. Postavljanja pitanja važna su za djetetov spoznajni razvoj, i važno je da odrasli strpljivo odgovaraju na svako dječje pitanje što dijete potiče na nova pitanja, učenje i spoznaju novih stvari. Nakon usvajanja govora, dijete u predškoli savladava i pisani jezik.

Slika 7: Dječji govor

Temelji razvoja govora su dakle već na samom početku djetetova života koji se razvija emocionalnom komunikacijom s majkom, ocem i bliskim osobama, a kako dijete raste odrasli ga uzvraćanjem gukanja, ponavljanjem slogova i poticajnim igrama potiću na daljnji razvoj govora. Poticajna okolina prati svaki napredak i aktivno je uključena u djetetova pitanja i istraživanja sve do škole kada se razvoj govora nastavlja učenjem pisanog jezika. U kasnijoj dobi na svakome je da redovitim čitanjem i učenjem svoj govorni rječnik razvija i obogaćuje novim pojmovima.

3.4. Emocionalni i socijalni razvoj

Osim tjelesnog i mentalnog razvoja, jednako važan je i djetetov emocionalni i socijalni razvoj. Emocionalni i socijalni razvoj je djetetova unutarnja izgradnja, kao i izgradnja odnosa i stavova prema okolini. Od najranijih dana dijete pokazuje neke temeljne emocije poput straha, ljutnje, veselja, tuge, gađenja ili iznenađenja, te izražavanjem emocija ono pokazuje okolini koje su njegove potrebe, budući da se još ne služi govorom. Što je više interakcije s ljudima iz okoline, dijete će razviti i više emocija i osjećaja za druge.

„Unutar emocionalnog i socijalnog razvoja moramo promatrati sljedeće razvojne osobine i procese:

1. Temperament
2. Emocionalni razvoj u izražavanju vlastitih i razumijevanju tuđih emocija
3. Razvoj privrženosti
4. Socio-spoznajni razvoj u razumijevanju pojma o sebi i razumijevanju odnosa s drugima
5. Razvoj samoregulacije (vladanja sobom)
6. Razvoj društvenosti“ (Starc i sur, 2004, str. 32)

Temperament možemo definirati kao specifičnost djeteta koja se očituje kao reaktivnost na okolinu i sposobnost samoregulacije vlastitog ponašanja. Djetetov temperament i međusobne roditeljske reakcije uvelike utječu na socioemocionalni razvoj djeteta.

Razlikujemo sastavnice dječjeg temperamenta koje se javljaju u prvoj godini djetetova života, a to su pozitivna reaktivnost (pokreti ruku, nogu i tijela, smješak, glasanje) i negativna reaktivnost (nemir, plakanje i uplašenost). Između 2. i 7. godine dječjeg života razlikujemo tri sastavnice dječjeg temperamenta, a to su pozitivna emocionalnost (smješak i smijanje, uzbuđenost, uživanje u aktivnostima koje ih vesele), negativna emocionalnost (nezadovoljstvo, depresija, srdžba, bojažljivost, strah od opasnosti ili boli...) i svjesna kontrola ponašanja (vladanje sobom i susprezanje reakcija, isplanirana ponašanja, usmjeravanje pažnje na zadatak, osjetljivost na neprimjetljive podražaje...).

Dijete može biti lakog ili teškog temperamenta. Razlikuju se po spremnosti pokazivanja emocija, usredotočenosti, strašljivosti, što utječe i na daljnje stvaranje emocionalnih veza i privrženosti. Dijete lakog temperamenta biti će spremno pokazati pozitivne emocije, lakše će se usredotočiti na sadržaje, manje je plašljivo i prihvaća utjehu te će puno lakše stvoriti emocionalne veze od djeteta teškog temperamenta kod kojega se sve odvija suprotno. Također se javljaju i djeca tzv. opreznog temperamenta koja se sporo prilagođavaju na promjene i niske su emocionalnosti i aktivnosti. Okolina mora izbjegavati zauzimanje negativnog stava prema djetetu kojem je potrebna potpora svih ljudi iz okoline u osjetljivim razdobljima socioemocionalnog razvoja. Puno interakcije i podrške okoline olakšat će svakom djetetu, a pogotovo djetetu teškog temperamenta, razvoj.

Emocionalni razvoj je jedan od najvažnijih procesa djetetova života, a socijalizacija emocija događa se djetetovim promatranjem i oponašanjem osoba iz okoline kada ono uči koje emocije trebaju izazvati određene pojave, putem socijalne okoline koja daje modele za oponašanje načina i intenziteta emocionalnog izražavanja ili socijalnim učenjem kojim se postiže kontrola emocija. Za razliku od emocija odraslih, emocije djeteta su spontane, jednostavne, često kratkotrajne, snažne i nestabilne te prije svega iskrene. Vrlo je važno da dijete razvije osjećaj empatije, tj. osjećaj za drugoga. Roditelji i odgojitelji uvelike utječu na razvoj ovog osjećaja koji se mora poticati kako bi dijete moglo razumjeti tuđe osjećaje, a ne gledati samo na sebe, i razviti prosocijalno ponašanje. Emocionalna samosvijest je bitna kako bi dijete bilo svjesno samog sebe i emocija koje se javljaju, a koje su povezane sa njime samime. Tako se javljaju osjećaji stida ili krivnje, ponosa i slično.

Razvoj privrženosti je najvažniji oblik razvoja djeteta unutar socioemocionalnog razvoja. Privrženost označava čvrstu emocionalnu vezu između djeteta i odrasle osobe, najčešće majke. Sreća, sigurnost i nježnost emocije su koje dijete iskazuje prema osobi kojoj je privrženo i jasno iskazuje strah pri odvajanju od te osobe. Privrženost je važna jer djetetu omogućuje fizički kontakt koji zadovoljava djetetove potrebe za nježnosti i dodirom, što dovodi do normalnog razvoja moždanih struktura. Ukoliko je dijete uskraćeno za takve znakove pažnje i nježnost, biti će otežan i spriječen normalan razvoj dijelova mozga što će rezultirati socijalnim povlačenjem djeteta i to dijete neće biti pravilno socioemocionalno razvijeno. Često će se susretati s teškoćama kroz život kada neće moći pravilno emocionalno odreagirati, doživjeti ljubav, a reakcije će biti povezane uglavnom s negativnim emocijama. Pritom može doći do slabijeg razvoja dijelova mozga koji su zaduženi za pažnju, pamćenje, planiranje, a to ugrožava i djetetov spoznajni razvoj i nadalje uspjeh u školi. Okolina koja toplim fizičkim kontaktom i pažnjom pruža djetetu svakodnevno zadovoljstvo za ispunjenjem svih njegovim potreba potaknuti će razvoj privrženosti i omogućiti djetetu daljnji normalan razvoj. Za razvoj sigurne privrženosti je bitno da odrasla osoba pravilno reagira i osjetljiva je na potrebe djeteta. To dovodi do razvoja znatiželjnog, spoznajno bolje razvijenog i socijalno kompetentnijeg djeteta koje će se bolje prilagođavati i lakše sprijateljiti s ostalom djecom i rijeđe će pokazivati probleme u ponašanju, kao što će se to javljati kod djece koja nisu izgradila kvalitetan odnos sa sebi privrženom osobom.

Socio-spoznajni razvoj je razvoj djetetova razumijevanja svijeta koji ga okružuje. Dijete počinje uz prirodu i stvari koje ga okružuju primjećivati i interesirati se i za sebe i ljude koji ga okružuju. Prvo počinje opažati ponašanja, a kasnije raspoznaje svoje i tuđe unutarnje stanje. Kako dijete na samom početku svojega života nije svjesno sama sebe, to se s vremenom razvija pa počinje sebe označavati u trećem licu, a tek s 2 godine prepoznaje sebe i oslovljava se sa „ja“. Nekoliko je čimbenika koji pomažu djetetu da uspostavi pojam o sebi kao zasebnom biću. Prvi od njih je osjećaj vlastitog utjecaja na materijalnu okolinu, tj. njegova svjesnost da svojim pokretima i potezima mijenja ono materijalno s čim je u doticaju. Drugi čimbenik je osjećaj vlastitog utjecaja na ljude oko sebe, tj. dijete shvaća da njegov plač ili smješak izaziva različite reakcije kod ljudi oko njega.

Treći čimbenik je osjećaj posjedovanja i vlasništva predmeta, tj. dijete počinje potvrđivati vlasništvo nekog predmeta koristeći riječ „moj“. Još jedan važan čimbenik koji pomaže djetetu da spozna sebe je uporaba riječi „ja“ kako bi označilo sebe. Tek kada dijete uspostavi jasan pojam o samom sebi, moći će dalje razvijati ostale emocionalne i socijalne vještine. Osim stvaranja pojma o sebi, dijete uz komentare okoline ili iz usporedbe s drugom djecom stvara i nova znanja o sebi i počinje razvijati svijest o vlastitoj vrijednosti. Važno je da dijete razvije osjećaj samopoštovanja, što uvelike utječe na motiviranost i daljnje uspjehe u njegovom životu. Na to utjeće opća društvena klima i postupci roditelja koji bi trebali svojim postupcima pridonjeti stvaranju osjećaja samopoštovanja u djetetu već od najranijeg doba njegova života u kojem ono postaje svjesno svoje figure. Osim što dijete spoznaje sebe, ono spoznaje i druge, one koji ga okružuju, a koji su odvojeni od njega samoga. Po usklađenosti ponašanja, npr. igranju sa sličnim igračkama poput djece koja ga okružuju, ili po empativnom ponašanju možemo zaključiti koliko je razvijena djetetova svijest o drugima. U cjelokupnom razvoju dijete počinje razvijati i razumijevanje unutarnjih stanja, kako svojih tako i tuđih, te počinje shvaćati kako su njegova i tuđa unutarnja stanja zasebna i neovisna jedno o drugom.

Razvoj samoregulacije označava sposobnost vladanja vlastitim ponašanjem, kontroliranje osobnih postupaka. Vrlo je važna karakteristika razvoja, budući da će djetetu upravo samoregulacija pomoći prilagoditi se svijetu oko sebe. Samokontrola djetetu omogućuje da se strpi, nauči naizmjeničnosti, da drugima prednost, svladava strahove i slično. Samokontrola se razvija postupno. Na početku dijete razvija unutarnji govor, koji se u početku očituje kao glasni govor koji oponaša vanjsku kontrolu roditelja, a postepeno se pretvara u tihi, sve dok na kraju potpuno ne nestaje i pretvara se u djetetove unutarnje procese. Nakon toga dijete se uči odupirati iskušenjima, ali i odgađati svoja zadovoljenja. Verbalne upute i postupci odraslih najvažniji su pri razvoju djetetove samokontrole.

Razvoj društvenosti zahtjeva uz interakcije s roditeljima i odgojiteljima i interakciju sa vršnjacima. Tako dijete isprobava i usavršava svoje socijalne vještine. Društvenost će biti očitija kod djece koja su okružena toplijim roditeljskim reakcijama, te će takva djeca biti i socijalno kompetentnija. U razvoju društvenosti bitno je da se dijete sve manje obraća odraslom, a sve više sudjeluje u interakciji sa svojim vršnjacima.

Kroz promjenu društvene razine igre očituje se i razvoj djetetove društvenosti. Razvoj socijalnih vještina i društvenosti mora biti popraćeno prihvaćanjima iz okoline, kao i roditeljsko odnosno odgojiteljsko stvaraje prilika za zajedničku igru, poučavanjem socijalnih vještina te davanjem dobrih primjera prijateljskog i suradničkog ponašanja.

„Eriksonova prosocijalna teorija tumači da je razvoj osobnosti ovisan o tipičnim socijalnim odnosima koje pojedinac mora uspostaviti u različitim razdobljima života. U svakom životnom razdoblju pojedinac treba riješiti određeni razvojni zadatak, krizu. Taj zadatak može riješiti samo uz pomoć okoline.“ (Starc i sur, 2004, str. 46)

Rješavanjem zadataka i prevladavanjem kriza dijete prelazi u sljedeće stadije razvoja, a u predškolskoj dobi Erikson ih razlikuje tri. U prvom stadiju dijete uspostavlja temeljno povjerenje u odnosu s majkom, u drugom stadiju uspostavlja autonomiju u odnosu s roditeljima, i u trećem stadiju uspostavlja inicijativu u odnosu s obitelji. Za zaključiti je kako će primjeren odnos okoline prema djetetu doprinjeti i njegovu pozitivnom društvenom razvoju.

Slika 8: Razvoj društvenosti djeteta

3.5. Razvoj igre

Kroz igru kao glavnu dječju aktivnost iskušavaju se razni elementi socijalnog, emocionalnog, tjelesnog i spoznajnog razvoja. Spoznajna razina igre razlikuje funkcionalnu, konstruktivnu igru, igru pretvaranja i igre s pravilima. Društvena razina igru opaža kao promatranje, samostalnu igru, usporednu igru, usporedno – svjesnu igru, jednostavnu socijalnu ili povezujuću igru, komplementarnu i uzajamnu igru i suradničku igru. Složenost igre mijenja se s dobi djece i kako se dijete razvija i napreduje, tako i igra postaje sve složenija, duže traje i bogatija je.
Svako dijete je individua koja pokazuje interes za određenu igru. Neka djeca su sklonija igrama građenja, dok druga preferiraju simboličke igre. Ni jedan izbor igre nije bolji ili lošiji izbor za dijete, već svaki odabir vodi dijete ka napretku u smjeru njegova interesa. Djeca koja su angažiranija u društvenim i simboličkim igrama i koja su razvila svoje verbalne sposobnosti imaju pozitivniji odnos prema svijetu oko sebe i prosocijalnije ponašanje od ostalih vršnjaka. Upravo zbog toga je važno što više poticati i pružati djeci prikladne materijale za igru, nikako ju ne ograničavati i voditi u nekom smjeru suprotnom od djetetovih želja.

3.6. Razvoj likovnih sposobnosti

Razvoj spoznajnih sposobnosti i motorike uvjet su za razvoj likovnih sposobnosti djeteta. To povećava djetetove mogućnosti baratanja likovnim predmetima, a vrlo je bitan i razvoj preciznosti unutar motoričkog razvoja.

Likovno izražavanje počinje još u najranijoj fazi spoznajnog razvoja i to kroz razne oblike šaranja. Ta faza šaranja traje od 1,5 godine do 3 godine djetetova života. Pokreti su nenamjerni, a olovka se drži prstima, ne micajući zglob. U razdoblju od 3. do 5. godine dijete otkriva crte, oblike i boje, a ta faza naziva se faza slučajne reprezentacije. Dijete više nije usredotočeno samo na pokret već i na likovne elemente. Morotička kontrola postaje veća i javljaju se prvi oblici, npr. krug. Za poticanje razvoja djetetu treba ponuditi što raznolikije materijale, različitih veličina i oblika, od kista, olovke, papira i slično.

U dobi od 4 do 6 godina dijete se nalazi u fazi pokušaja postizanja namjerne sličnosti predmeta i crteža. Ta faza kad dijete povezuje svoje likovno djelo sa stvarnim oblicima je ujedno i najkreativnije razdoblje njegova razvoja. Crteži su im maštoviti i slobodni, nisu opterećeni nikakvim pravilima koji se javljaju u kasnijoj dobi i o kojima uče, a to su pravila o oblicima, svjetlu, perspektivi, odnosima u prostoru i slično. U toj fazi potrebno je poticati dijete na povezivanje crtežnih elemenata u cjeline i valja im naglašavati odnose među crtežima, uspoređivati ih. Iduća faza od 5. do 7. godine je faza nastanka jednostavnih slika. U toj fazi već počinju utjecaj na crtež imati i razna pravila. Crteži postaju bogatiji sadržajima iz stvarnosti, crtaju kuće, ljude, životinje koje susreću u svom životnom iskustvu te tim crtežima pričaju priče.

Da bi dijete imalo potrebu izraziti nešto crtežom, treba mu pružiti i mogućnost za doživljaj određenih situacija koje će u njemu probuditi razne emocije. Djetetu također treba davati što raznolikijeg primjerenog likovnog materijala koji će u njemu buditi interes i potrebu za likovnim izražavanjem. Darovitost odnosno likovni talent prepoznaje se u tome da dijete bar godinu dana prije svojih vršnjaka može izraziti određene oblike, komplicirane za njegovu dob i stupanj razvoja. Talentirano dijete vrlo brzo će crtati poput odrasle osobe. Tako talentirano dijete potrebno je snažnije poticati različitim materijalima, knjigama o umjetnosti, pružanjem više od predviđenog vremena za likovne aktivnosti, koliko god je to djetetu potrebno, omogućiti mu samostalan odabir likovnih tema, voditi dijete u posjet muzejima i izložbama, razgovarati s djetetom o njegovim radovima te problemima i željama.

Dobro emocionalno ozračje, dostupnost likovnih materijala i razgovor o djetetovom likovnom produktu glavni su uvjeti za razvoj likovnih sposobnosti. Na odgojitelju i roditeljima je da djetetu pružaju kreativnu slobodu, ne ograničavaju ju i ne kritiziraju. Bitno je pokazati interes za djetetov rad, poticati ga na tumačenje rada te ga hrabriti za daljnji rad. U pojedinim fazama dijete ima potrebu produljiti trajanje likovne aktivnosti, što svakako treba poštivati. Materijal mora biti raznovrsan, od olovaka, papira raznih veličina i boja, drvenih boja, flomastera, vodenih boja i tempera, kolaža do ostalih likovnih materijala. O svakom crtežu potrebno je postaviti nekoliko pitanja, protumčiti ga i potaknuti dijete na daljni likovni rad.

3.7. Razvoj glazbenih sposobnosti

Glazbene sposobnosti tumače se kao nasljeđene biološke mogućnosti prepoznavanja i reprodukcije zvuka. Djeca još u prvom tjednu života mogu razlikovati visinu tona, što daje zaključiti kako se glazbene sposobnosti počinju vrlo rano razvijati.
Glazbene sposobnosti obuhvaćaju sposobnost razumijevanja melodije, pamćenje melodije, percepciju ritma, shvaćanje tonaliteta, utvrđivanje intervala, sposobnost uočavanja estetskog značenja te apsolutni sluh. Glazbena sposobnost je zasebna od sposobnosti govora, budući da postoje slučajevi u kojima izostaju govorne sposobnosti, ali ne i glazbene. Velike su individualne razlike u razvoju glazbenih sposobnosti, a na to najveći utjecaj ima djetetova okolina još od najranije dobi.

Glazbene sposobnosti razvijaju se kroz razne faze. U fazi slušanja dijete reagira na zvuk, locira ga, razlikuje slušne podražaje i počinje aktivno recepcirati glazbu. U fazi motoričke reakcije na glazbu dijete pokušava oponašati glazbu i gukanjem odgovarati na nju. U fazi prve glazbene reakcije dijete motorički reagira na glazbu, usklađuje pokrete i glazbu i javlja se „glazbeno brbljanje“. U fazi prave glazbene reakcije javlja se spontano pjevanje i oponašanje melodija. Faza imaginativne pjesme obuhvaća pjevanje raznovrsnih, a često izmišljenih, ritmički slobodnih pjesama. U fazi razvoja ritma spodobnost održavanja ritma se uvelike poboljšava, no i dalje postoje poteškoće pri promjenama tempa. Na kraju, u samoj fazi stabilizacije glazbenih sposobnosti razvijaju se melodički i ritmički vidovi i savladavaju se i glazbeni pojmovi.
Posebni poticaj treba pružiti djeci koja pokazuju znakove glazbenog talenta. Takvu djecu potrebno je prepoznati i poticati na daljnje stručno vođeno školovanje u glazbenim školama. Pri organizaciji glazbenog poticanja još od razdoblja jaslica treba djeci puštati tihu i mirnu, vedru glazbu uz koju se osjećaju sigurno. Za stvaranje glazbenih iskustava potrebno im je pružiti da istraže glazbu i to pokretima uz glazbu, prepoznavanjem glasova, istraživanjem instrumenata, slušanjem i opisivanjem glazbe. Kroz igru treba ih poticati da osjećaju i izražavaju ritam, prepoznavaju boje zvuka i melodije, tempo i dinamiku te na kraju i da osjećaju i prepoznaju tekst. Kroz razne udaraljke potrebno im je pružiti mogućnost za stvaranje glazbe, ili kroz glazbene predstave i igre dati im priliku za solo pjevanje ili pjevanje u skupini, ovisno o želji djeteta.

Kroz sve te aktivnosti djeca će se sve više približavati glazbi i razvijati svoje glazbene sposobnosti i talente. Tijekom aktivnosti valja ih promatrati i u skladu s njihovim mogućnostima i interesima pružiti im dodatne glazbene aktivnosti.

Slika 9: Glazbeno talentirana djeca

4. IGRE U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Kroz predškolsku dob dijete prolazi kroz različite faze razvoja, i za svaku od njih karakteristične su druge vrste igara. Od 1. do 6. mjeseca života dijete kroz funkcionalnu igru najprije uvježbava, a zatim ponavlja motoričke sheme te se igra glasovima (gukanje, kričanje). Nakon 6. mjeseca dijete kroz funkcionalnu igru angažira i osjetila te opipava, razgledava, lupa predmetima i slično. Također dolazi do komunikacije s drugom djecom u smislu pružanja predmeta drugome. U dobi od 1 do 2 godine javlja se uz funkcionalnu također i konstruktivna igra te igra pretvaranja. Te tri vrste igara javljaju se i u razdoblju od 2 do 3 godine samo u naprednijim varijantama, budući da u međuvremenu i dijete napreduje u svojim vještinama i znanjima. Javlja se također i suradnička igra pretvaranja. U razdoblju od 3 do 4 godine konstuktivne igre i igre pretvaranja su sve složenije, ali i kreativnije. U dobi od 4 do 5 godina javljaju se i društvene, natjecateljske igre, a nakon toga u dobi od 5 do 6 godina dolazi i do svladavanja igara s pravilima, budući da dijete postaje dovoljno razvijeno da zna razumjeti i pridržavati se pravila te sudjelovati u takvim igrama.

4.1. Igre građenja

Igre građenja djeci omogućuju razvoj kreativnosti, razvoj manipulativnih vještina te razvoj motoričkih pokreta.

Igru građenja možemo organizirati korištenjem plastelina. Meki plastelin omogućiti će djeci lako stvaranje raznih oblika, a njegove raznovsrne boje činiti će ga još zanimljivijim materijalom za igru. Poželjno je da odrasla osoba sudjeluje u igri i svojim primjerom pokaže djetetu što se sve može lako stvoriti od spomenutog materijala, ali i pratiti dijete dok samostalno gradi svoje oblike. Igrom plastelinom dijete će vježbati pokrete ruku i pritom ih usavršavati. Igre građenja mogu se organizirati i uz pomoć raznih kocki, a nama su najpoznatije Lego kocke kao omiljene dječje igračke. Uz pomoć njih dijete konstruira i gradi one oblike koji su njemu poznati i zanimljivi, bili to dvorci, vlakovi, rakete ili nešto drugo. Svaki oblik ima vlastitu svrhu za dijete koje ga gradi. Dijete stvara nove oblike, razvija si maštu i svoje ideje, a često se u igri građenja događa i suradnja s drugom djecom pa pritom dijete razvija i svoje socijalne vještine. Pomoću igara građenja, dijete polako ulazi i u svijet matematike, nailazi na probleme fizike, ali i statike i ravnoteže pa pritom svladava i takve prepreke na koje nailazi pri građenju.

Slika 10: Igra građenja

4.2. Igre pretvaranja

U igri pretvaranja dijete se koristi predmetima ili ljudima kao simbolima za nešto što oni nisu. Tako će pritom daljinski koristiti kao zamišljeni mikrofon, olovku kao čarobni štapić i razne druge predmete koji će poslužiti kao simbol za zamišljenu stvar. Što će dijete odabrati u trenutku igre kao simbol za igru ovisi samo o njemu i njegovoj mašti. Složenost scenarija igre ovisi o razvoju djeteta. Što je dijete razvijenije, duže će se igrati i osmišljavati daljnje zaplete u igri. Radnje u igrama pretvaranja uglavnom su djeci bliske i poznate situacije i priče. Tako će često u svojoj igri glumiti da su pojedini likovi iz bajke s kojima će se poistovjećivati i ulaziti u njihov svijet. Uvijek je interesantno uzimati uloge junaka koji imaju neke posebne moći, jer oni predstavljaju ono najbolje i ono čemu se svi dive. Dijete kroz igru često oponaša odrasle, pa se tako igraju primjerice restorana u kojem jedni kuhaju u svojoj improviziranoj kuhinji, drugi poslužuju, a treći glume goste. Jedna od zanimljivih igara je i igra liječnika u kojoj jedno dijete (ili više njih) glumi bolesnika, a drugo doktora. Sve ono što dijete susreće i vidi kroz dan, sav život odraslih ono može pretvoriti u svoju zamišljenu igru, i svojom maštom može stvoriti potpune i nepredvidive priče. Kroz igru dijete razvija maštu, socijalne vještine u interakciji s drugim sudionicima igre, razvija svoje emocionalne vještine, budući da kroz ulogu suosjeća i sa likom kojega glumi i sa drugim sudionicima (likovima) u igri. Bitno je da dijete uživa u igri i vođeno svojom motivacijom širi igru i razvija ju u onom smjeru u kojem je njemu to zanimljivo.

Slika 11: Simbolička igra

4.3. Natjecateljske i društvene igre

Kroz natjecateljske i društvene igre koje se javljaju oko 5. godine djetetova života, dok ono još ne može shvatiti da se kroz igru mora i pridržavati određenih pravila, ono uvježbava svoje stećene sposobnosti i znanja, spretnosti ili brzinu. Pritom se koriste igre sa špekulama za vježbanje preciznosti ili igre s domino kockicama. S vremenom se uče prihvaćati poraze ili pobjede i pomalo shvaćaju kako se kroz igre u kojima postoje pravila istih moraju i pridržavati.

4.4. Igre s pravilima

Kada dijete uvježba određene pokrete i postane spretno i sposobno za sudjelovanje u raznim igrama s pravilima koje su natjecateljskog duha, ono se upušta u igre s pravilima kojih se mora pridržavati. Tako se primjerice javljaju popularne društvene igre poput „Čovjeće ne ljuti se“, „Mlin“, ili igre u kojima se očituje njihova tjelesna razvijenost i spretnost. Tako primjerice igraju „Skrivača“,Graničara“, utrkuju se na razne načine i to u suradnji sa drugima, te se pritom uče i timskom radu. Ta najnaprednija razina iskazuje sve razine djetetova razvoja, od motoričkih, socioemocionalnih do ostalih razina razvoja.

Slika 12: Natjecateljske igre

5. ZAKLJUČAK

Za kraj valja još jednom napomenuti kako je igra glavna i osnovna aktivnost djetetova života, njegov način na koji ono uči i upoznaje svijet, način na koji izgrađuje samoga sebe i stvara svoje odnose s okolinom. Igra je jednako važna za sva područja djetetova razvoja i jasno je da će kvaliteta igre pridonjeti i samom stupnju razvoja koje će dijete kroz odrastanje postići. Osim što djetetu predstavja ogromnu zabavu i užitak, jača njegove motoričke sposobnosti i potiće emocionalan razvoj. Kroz igru dijete će izgraditi svoje socijalne vještine i stvoriti pravilne temelje u odnosu s drugima. Razne su vrste igara, a na odgojitelju je da igru prilagodi i odabere pravilno prema djetetovu uzrastu, ali i njegovim mogućnostima. Svako dijete je zasebna individua koju ne zanimaju iste stvari i koja se razvija različito od ostalih, stoga valja pravilno postupiti i odabrati igru u skladu sa svim ostalim čimbenicima. Budući da je igra toliko važan dio djetetova života, na odraslima je da pruže djetetu podršku od raznovrsnih poticajnih materijala za igru, do njihove vlastite prisutnosti. Jedino uz pomoć odraslih koji će osigurati djetetu dovoljno igre, kao i svu potrebnu podršku u njoj, ono će izrasti i razviti se u motorički sposobnu, socioemocionalno kompetentnu i društvenu osobu koja će i dalje kroz život razvijati svoje ostale sposobnosti ili talente i napredovati.

LITERATURA

Knjiga:

1. Findak, V. (1995.). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*, Zagreb: Školska knjiga

2. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004.) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

Mrežna stranica:

1. Portal „Ringeraja“ na adresi http://www.ringeraja.hr/clanak/igra_467.html (05.09.2017.)

2. Portal „Roda“ na adresi http://www.roda.hr/portal/djeca/zdravo-odrastanje/djecja-igra.html (05.09.2017.)

3. Portal „Vaše zdravlje“ na adresi http://www.vasezdravlje.com/izdanje/clanak/387/1/ (07.09.2017.)

4. Portal „Eci-pec“ na adresi http://www.eci-pec.rs/blog/vrste-decijih-igara-u-odnosu-na-uzrast (10.09.2017.)

5. Stranice dječjeg vrtića „Dječja igra“ na adresi http://www.djecja-igra.hr/default.aspx?id=107 (10.09.2017.)

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

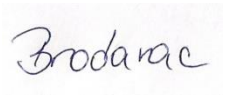
Barbara Brodarac rođena je u Sisku 09. svibnja 1992. godine. Pohađala je Osnovnu školu Galdovo u Sisku. Nakon završene osnovne škole sa odličnim uspjehom, 2007. godine upisuje Ekonomsku školu Sisak. Odmah nakon polaganja državne mature i obrane završnog rada s također odličnim uspjehom, 2011. godine upisuje Učiteljski fakultet – odsjek u Petrinji, preddiplomski sveučilišni studij ranog predškolskog odgoja i obrazovanja. Radno iskustvo do sada uglavnom je stekla u području ekonomske struke, od 2011.-2013. godine radeći u Gradu Sisku, u Upravnom odjelu za financije, a 2015. godine otvara obrt vezan uz uslužne djelatnosti. Od 2016. godine, pa sve do danas djelatnica je Opće bolnice „Dr. Ivo Pedišić“ u Sisku, gdje radi kao administrator Odjela za radiologiju.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Barbara Brodarac, OIB: 90190773984, pod materijalnom i krivičnom odgovornošću izjavljujem da sam samostalno izradila svoj završni rad pod nazivom „Igra u predškolskoj dobi“, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentora prof. dr. sc. Ivana Prskala.

U Petrinji, 20. rujna 2017.

Barbara Brodarac

Naziv visokog učilišta

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad

naslov

„IGRA U PREDŠKOLSKOJ DOBI“

vrsta rada

ZAVRŠNI RAD

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

UČITELJSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15*).

U Petrinji, 20. rujna 2017.

Ime Prezime

BARBARA BRODARAC

OIB

90190773984

Potpis

